

לְרִשְׁיַעֲיָא דְלֹא עֶבְדִּין רְעוּתִיהָ, בְּגִין דְּלֹא יִתְנַשֵּׁי
חֻבְיֵיהּ וְלֹא דְכָרָא עֲנֻשֵׁיהּ וְדְכָרְנִיהוּן לְבִישׁ לְדָרֵי
דָּרִין. הֵינֵנו דְּכִתִּיב, (ירמיה ב) נִכְתַּם עֲוֹנְךָ לְפָנַי וְגו'.

פְּתַח רַבִּי יוֹסִי וְאָמַר (ישעיה י) צַהֲלֵי קוֹלְךָ בַּת גְּלִים
הַקְּשִׁיבִי לַיִשָּׁה עֲנִיָּה עֲנָתוֹת. הֵאֵי קָרָא
אוֹקְמוּהָ חֲבָרְיָא. אֲבָל הֵאֵי קָרָא עַל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל
אֲתָמַר. צַהֲלֵי קוֹלְךָ בַּת גְּלִים, בְּרַתִּיהָ דְּאַבְרָהָם אָבִינוּ
הָכִי אוֹקְמוּהָ בַּת גְּלִים בְּדְכִתִּיב, (שיר השירים ד) גַּל נָעוּל.
גְּלִים אֲנֹן נְהוּרִין דְּמִתְכַּנְשֵׁי וְאֲזִילֵי וְעָאֲלִין לְגִזְוָה
וּמְלִיִּין לָהּ בְּדְכִתִּיב, (שיר השירים ד) שְׁלַחְיָךְ פְּרָדִם רְמוּנִים.

הַקְּשִׁיבִי לַיִשָּׁה כְּמָה דְּאֵת אָמַר (איוב ד) לִישׁ אוֹבֵד
מִבְּלֵי טָרְף. לִישׁ דְּכַר. לַיִשָּׁה נּוֹקְבָא.
אֲמַאי אֲקָרִי לִישׁ, אֵי מְשׁוּם (משלי ל) דְּכִתִּיב לִישׁ גְּבוּר
בְּבַהֲמָה, אוֹ מְשׁוּם דְּכִתִּיב לִישׁ אוֹבֵד מִבְּלֵי טָרְף.

לשון הקודש

עוֹשִׂים רְצוֹנוֹ – כְּדֵי שְׁלֹא יִשְׁכַּח חֲטָאִים, וְלִהְיִיב עֲנֻשֵׁיהֶם וְזִכְרוֹנָם לְרַע לְדוּרֵי
דוֹרוֹת, הֵינֵנו שְׁכָתוֹב (ירמיה ב) נִכְתַּם עֲוֹנְךָ
לְפָנַי וְגו'.

הַקְּשִׁיבִי לַיִשָּׁה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (איוב ד) לִישׁ
אֹבֵד מִבְּלֵי טָרְף. לִישׁ – זָכַר. לַיִשָּׁה –
נְקֻבָּה. לְמָה נִקְרָא לִישׁ? אִם מְשׁוּם
שְׁכָתוֹב (משלי ל) לִישׁ גְּבוּר בְּבַהֲמָה, אוֹ
מְשׁוּם שְׁכָתוֹב לִישׁ אֹבֵד מִבְּלֵי טָרְף.

פְּתַח רַבִּי יוֹסִי וְאָמַר, (ישעיה י) צַהֲלֵי קוֹלְךָ
בַּת גְּלִים הַקְּשִׁיבִי לַיִשָּׁה עֲנִיָּה עֲנָתוֹת.
פְּסוּק זֶה פְּרֻשׁוֹהוּ הַחֲבָרִים. אֲבָל פְּסוּק זֶה
נֶאֱמַר עַל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. צַהֲלֵי קוֹלְךָ בַּת
גְּלִים – בַּתוֹ שֶׁל אֲבְרָהָם אָבִינוּ, כִּדְ

אֵלָא כֹּלָא אִיהוּ לִישׁ גְּבוּרָה תַתְּאָה דְאֵתִי מִגְּבוּרָה
עֲלָאָה. לִישׁ אוּבְד מִבְּלִי טָרְף, בְּשַׁעֲתָא דְאֲנוּן נְחָלִין
מִסְתַּלְקִין וְלֹא עֲאֲלִין לְגִוּוּהַ, בְּדִין אֲתִקְרִי לִישָׁה
דְאֲבִידַת מִבְּלִי טָרְף. דְכִתִּיב לִישׁ אוּבְד מִבְּלִי
(דף טג ע"ב) טָרְף וּבְנֵי לָבִיא יִתְפָּרְדּוּ.

וּמַה דְאָמַר לִישָׁה הִינּוּ עֲנִיָּה עֲנִתּוֹת מִסְפִּנָּא
דְמִסְפִּנּוֹתָא בְּמָה דְאֵתִי אָמַר, (ירמיה א) מִן הַכֹּהֲנִים
אֲשֶׁר בַּעֲנִתּוֹת וּכְתִיב, (מלכים א ב) עֲנַתְתָּ לְךָ עַל שְׂדֵיךָ.
מָאִי אִירִיא. אֵלָא כָּל זְמַנָּא דְדוּד מְלַבָּא הָוָה קַיִים,
אִסְתַּלַּק אֲבִיתָר בְּעוֹתָרָא וּבְכֹלָא. לְבַתָּר אָמַר לִיה
שְׁלֵמָה עֲנִתּוֹת לְךָ עַל שְׂדֵיךָ.

אֲמַאי קָרִי לִיה שְׁלֵמָה הָכִי. אֵלָא אָמַר לִיה בְּיוֹמָךְ
הָוָה אָבָא בְּמִסְפִּנּוּ וְהַשְׁתָּא לְךָ עַל שְׂדֵיךָ.
הַשְׁתָּא אֵית לֹזְמַר אֲמַאי אֲקָרִי אֲבִיתָר עֲנִתּוֹת. אִי

לשון הקודש

הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר בַּעֲנִתּוֹת, וְכַתוּב (מלכים-א ב) עֲנַתְתָּ לְךָ עַל שְׂדֵיךָ. מַה פְּשָׁמִיעֵנוּ? אֵלָא כָּל זְמַן שְׁהַמְלִיךְ דוּד הָיָה קַיִים, עָלָה אֲבִיתָר בְּעֶשֶׂר וּבְכָל. אַחַר כֵּן אָמַר לוֹ שְׁלֵמָה, עֲנַתְתָּ לְךָ עַל שְׂדֵיךָ.

לְמַה קָרָא לוֹ שְׁלֵמָה כֵּן? אֵלָא אָמַר לוֹ, בְּיוֹמֶיךָ הָיָה אָבָא בְּעֵנִי וְעַכְשָׁו לְךָ עַל שְׂדֵיךָ. כַּעַת יֵשׁ לֹזְמַר, לְמַה נִּקְרָא אֲבִיתָר

אֵלָא הַכֹּל הוּא לִישׁ, גְּבוּרָה תַחֲתוּנָה שְׂבָאָה מִגְּבוּרָה עֲלִיוּנָה. לִישׁ אוּבְד מִבְּלִי טָרְף - בְּשַׁעֲהַ שְׂאוּתֵם נְחָלִים מִסְתַּלְקִים וְלֹא נִכְנָסִים לְתוֹכָהּ, אִזּוּ נִקְרָאת לִישָׁה שְׂאוּבְדַת מִבְּלִי טָרְף, שְׂכַתוּב לִישׁ אוּבְד מִבְּלִי טָרְף וּבְנֵי לָבִיא יִתְפָּרְדּוּ.

וּמַה שְׂאָמַר לִישָׁה, הִינּוּ עֲנִיָּה עֲנִתּוֹת, עֲנֵי שְׁל עֲנִיּוֹת, כְּמוֹ שְׂנַאֲמַר (ירמיה א) מִן

תִּימָא דְהוּה מִן עֲנָתוֹת, הָא תַּנִּינָן דְכַתִּיב, (שמואל א כב) וַיִּמְלֹט בֶּן אֶחָד לְאַחִימֶלֶךְ בֶּן אַחִיטוֹב וּשְׁמוֹ אֲבִיתָר. וְהוּא מְנוּב הוּה, דְהָא נוּב עִיר הַכְּהֻנִּים הוּה. וְאַף עַל פִּי דְאָמְרוּ דְהוּא נוּב הוּא עֲנָתוֹת וְאַפְּאִי אֲקָרִי לָהּ עֲנָתוֹת בְּגִין דְנִתְתַּת לְמַסְפְּנוּ וְאַתְּאֲבִיד קַרְתָּא עַל יְדָא דְשָׂאוּל וְאַתְּאֲבִידוּ כְּהֵנִי. אֲלָא עֲנָתוֹת כְּפַר הוּה, וְלָאוּ הוּא נוּב, וְעַל דָּא קָרִי לִיה אֲבִיתָר עֲנָתוֹת, בְּגִין דְאָמַר (מלכים א ב) וְכִי הִתְעַנִּית בְּכָל אֲשֶׁר הִתְעַנָּה אֲבִי. וּמְקַרְתָּא דְנוּב הוּה, וְעַל מַסְפְּנוּ דְדוּד דְהוּה בְּיוֹמוֹי אֲקָרִי לִיה הַכִּי.

אָמַר רַבִּי חֵיָא בְּמַסְפְּנוֹתָא הוּה עֲלָמָא מִיּוֹמָא דְעֵבֶר אָדָם עַל פְּקוּדֵי קְדָשָׁא בְּרוּךְ הוּא, עַד דְאַתָּא נַח וְקָרִיב קָרְבָן וְאַתֵּי יֹשֵׁב עֲלָמָא. אָמַר רַבִּי יוֹסִי לָא אֲתֵי יֹשֵׁב עֲלָמָא וְלָא נִפְקָא אֲרַעָא מִיּוֹמָתָא

לשון הקודש

נוּב, וְלִכֵּן קָרָא לָהּ אֲבִיתָר עֲנָתוֹת, מִשּׁוּם שְׂאֵמֶר (מלכים-א כב) וְכִי הִתְעַנִּית בְּכָל אֲשֶׁר הִתְעַנָּה אֲבִי. וְהוּא הִיָּה מִהֵעִיר נוּב, וְעַל הַעֲנִי שֶׁל דוּד שֶׁהָיָה לוֹ בְּיוֹמֵי קָרָא לוֹ כֶּה. אָמַר רַבִּי חֵיָא, הָעוֹלָם הִיָּה בְּעֵנֵי מִיּוֹם שְׁעֵבֶר אָדָם עַל מַצּוֹת הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, עַד שֶׁבָּא נַח וְהַקָּרִיב קָרְבָן וְהִתְיַשֵּׁב הָעוֹלָם. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, לָא הִתְיַשֵּׁב

עֲנָתוֹת? אִם תֵּאמַר שֶׁהָיָה מִעֲנָתוֹת, הֲרֵי שְׁנִינּוּ שְׂפָתוֹב (שמואל-א כב) וַיִּמְלֹט בֶּן אֶחָד לְאַחִימֶלֶךְ בֶּן אַחִיטוֹב וּשְׁמוֹ אֲבִיתָר. וְהוּא מְנוּב הִיָּה, שֶׁהֲרֵי נוּב הִיָּתָה עִיר הַכְּהֻנִּים. וְאַף עַל פִּי שְׂאֵמְרוּ, הוּא נוּב הוּא עֲנָתוֹת, וְלָמָּה נִקְרְאוֹת עֲנָתוֹת? מִשּׁוּם שֶׁיִּרְדָּה לְעֵנִי וְאֲבָדָה הָעִיר עַל יְדֵי שְׂאוּל וְאֲבָדוּ הַכְּהֻנִּים. אֲלָא עֲנָתוֹת כְּפַר הוּה, וְאִינָהּ

דִּנְחָשׁ עַד דְּקַיְמוֹ יִשְׂרָאֵל עַל טוֹרָא דְּסִינַי וְאַתְּ אַחִידוּ
בְּאֵילָנָא דְּחַיִּי כְּדִין אֲתִישֵׁב עֲלֵמָא.

וְאַלְמֵלָא דְהִדְרוּ יִשְׂרָאֵל וְחָאבוּ קַמֵּיהּ קְדָשָׁא בְּרִיד
הוּא לָא הוּוּ מִתִּין לְעֵלְמִין. דְּהָא אֲתַפְסֵק

מִנְיָהּ זוֹחֵמָא דְנִחָשׁ. פִּינּוּן דְּחָבוּ כְּדִין אֲתַכְּרוּ אֲנּוּן
לוֹחֵי קְדָמָאֵי, דְּהוּוּ בְּהוּ חִירוּ דְכֻלָּא. חִירוּ דְהִתּוּא
נִחָשׁ דְּאִיהוּ קִין כָּל בְּשָׂר. וְכַד קָמוּ לִיּוֹאֵי לְקַטְלָא
קַטְלָא, כְּדִין אֲתַעַר חוּיָא בִישָׂא וְהוּוּ אֲזִיל קַמֵּיהּ
וְלָא יְכִיל לְשַׁלְטָאָה בְּהוּ, בְּגִין דְּהוּוּ יִשְׂרָאֵל מוֹדְרִין
כְּלָהוּ בְּחִגְרוּ מוֹזִינָן וְלָא יְכִיל תְּהוּא נִחָשׁ לְשַׁלְטָאָה
בְּהוּ. וְכִיּוֹן דְּאָמַר לְמוֹשֶׁה (שְׁמוֹת לג) וְעַתָּה הוֹרֵד עֲדִידְךָ
מֵעֲלֶיךָ, אֲתִיּהִיב רִשׁוֹ לְחָאֵי נִחָשׁ לְשַׁלְטָאָה עֲלֵייהוּ.

תָּא חַיִּי, מַה כְּתוּב, (שְׁמוֹת לג) וַיִּתְנַצְּלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת
עֲדָיִם מֵהַר חֵרֵב. וַיִּתְנַצְּלוּ וַיִּנְצְלוּ מִיַּבְעֵי לֵיהּ.

לשון הקודש

כָּל בְּשָׂר. וּכְשִׁקְמוּ הַלְוִיִּם לְחֵרֵב הַרְגוּ, אִזּוּ
הַתְּעוּרֵר הַנְּחָשׁ הָרַע וְהָיָה הוֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם,
וְלָא יְכִיל לְשַׁלֵּט בְּהֶם, מִשּׁוּם שְׂוִשְׂרָאֵל
הֵיּוּ מוֹדְרִינִים כְּלָם בְּחִגְרוֹת מוֹזִנּוֹת, וְלָא
יְכִיל הַנְּחָשׁ לְשַׁלֵּט בְּהֶם. וְכִיּוֹן שְׂאָמַר
לְמוֹשֶׁה (שְׁמוֹת לג) וְעַתָּה הוֹרֵד עֲדִידְךָ מֵעֲלֶיךָ,
נִתְּנָה רִשׁוֹת לְנִחָשׁ הַזֶּה לְשַׁלֵּט עֲלֵיהֶם
בְּאֵ רְאָה מַה כְּתוּב (שם), וַיִּתְנַצְּלוּ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל אֶת עֲדָיִם מֵהַר חֵרֵב. וַיִּתְנַצְּלוּ?

הָעוֹלָם וְלָא יִצְאָה הָאָרֶץ מִזִּחְמַת הַנְּחָשׁ,
עַד שְׁעֵמְדוּ יִשְׂרָאֵל עַל הַר סִינַי וַנִּצְאָהּ
בְּעֵץ הַחַיִּים, וְאִזּוּ הִתְיַשֵּׁב הָעוֹלָם.
וְאַלְמֵלָא שְׁחִירוּ יִשְׂרָאֵל וְחֵטְאוֹ לִפְנֵי
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, לָא הֵיּוּ מִתִּים
לְעוֹלָמִים, שְׁחִירֵי נַפְסָקָה מֵהֶם זְחֵמַת
הַנְּחָשׁ. פִּינּוּן שְׁחֵטְאוֹ, אִזּוּ נִשְׁכְּרוּ אוֹתָם
הַלּוֹחֵת הָרֵאשׁוֹנִים שְׁהִיְתָה בְּהֶם חִירוּת
שֶׁל הַכֹּל, הַחִירוּת מֵאוֹתוֹ הַנְּחָשׁ שְׁהוּא קִין

אֵלָא וַיִּתְנַצְלוּ עַל יְדָא דְאַחְרָא בְּגִין דְּאַתְיִיחִיב רְשׁוּ
לְנַחֵשׁ לְשִׁלְטָאָה. אֶת עֵדִים מֵהַר חוֹרֵב דְּקִבְלוּ מִטּוֹרָא
דְּחוֹרֵב פִּד אֶתְיִיחִיב אוֹרִייתָא לְיִשְׂרָאֵל.

אָמַר רַבִּי חֲזִיָּא נַח דְּהוּה צְדִיק אַמַּאי לָא הָוָה
בְּטִיל מוֹתָא מֵעֲלָמָא. אֵלָא בְּגִין דְּעַד לָא
סְלִקַת זוּהֵמָא מֵעֲלָמָא. וְעוֹד דְּאֵנּוּן לָא הוּוּ מְהִימְנִין
בֵּיהּ בְּקוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְכִלְהוּ אַחֲדִין בְּטַרְפֵי אֵילָנָא
לְתַתָּא וּמִתְלַבְּשָׁן בְּרוּחַ מְסַאָבָא. וְתוּ לְבַתָּר אוֹסְפוּ
לְמַחֲטִי וּלְמַהֲדָּ בַתָּר יַצֵּר הָרַע פִּד בְּקַדְמִיתָא.
וְאוֹרִייתָא קְדִישָׁא דְּאִיהִי אֵילָנָא דְּחִי אֵפְתִי לָא נַחֲתִית
לָהּ קְדִישָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּאַרְעָא. וְתוּ דְּאִיהִי אִמְשִׁיךְ
לִיהּ בְּעֲלָמָא לְבַתָּר דְּכְתִיב וַיִּשְׁתֶּן מִן חֲמִין וַיִּשְׁכַּר
וַיִּתְנַגַּל בְּתוֹךְ אֶהְלָה וְהָא אֶתְמַר.

עַד דְּהוּוּ אוֹלִי, חָמוּוּ חַד יוֹדְאֵי דְּהוּה אֶתִי. אָמַר רַבִּי

לשון הקודש

בעלים של האילן למטה ומתלבשים
ברוח טמאה. ועוד הוסיפו אחר כך
לחטא וללכת אחר יצר הרע ככראשונה.
והתורה הקדושה, שהיא עין החיים, עדין
לא הוריד אותה הקדוש ברוך הוא
לארץ, ועוד שהוא משך אותו בעולם
אחר כך, שכתוב וישתן מן חמין וישכר
ויתגל בתוך אהלה, והרי נתבאר.
עד שהיו הולכים, ראו יהודי אחד שהיה

וינצלו צריך להיות! אלא ויתנצלו על ידי
האחר, משום שנתנה רשות לנחש
לשלט. את עדים מהר חורב, שקבלו מהר
חורב בשנתנה תורה לישראל.

אמר רבי חזי'א, נח שהיה צדיק, למה
לא היה מבטל מות מהעולם? אלא
משום שעדין לא הסתלקה ההקמה מן
העולם. ועוד, שהם לא האמינו
בקדוש-ברוך-הוא, וכלם אחוזים

יוֹסֵי הָאִי בֶר נֶשׁ יוֹדָאֵי אִיהוּ וְאַתְתְּהוּי. כִּד מָטָא גִבְיֵיהוּ
 שְׂאִילוֹ לִיה. אָמַר לֹון שְׁלִיחָא דְמַצּוּחַ אָנָא. דְהָא אָנָן
 דְיִירֵי בְכַפֵּר דְרָאמִין, וּמָטִי זְמָנָא דְחַג, וְאָנָן צְרִיכִין
 לְזֻלְבּ וְזִינִין דְעַמִּיחַ, וְאָנָא אָזִיל לְקַטְעָא לֹון לְמַצּוּחַ.
 אָזִלוּ כְּחָדָא. אָמַר לְהוּ הַהוּא יוֹדָאֵי תַי אַרְבַּע מִינִין
 דְלֻזְבּ דְבְכַלְהוּ אַתְאֵן לְרַצוּי עֲלָמָא (נ"א על מ"א)
 שְׂמַעְתּוֹן אַמְאֵי אָנָן צְרִיכִין לֹון בְּחַג. אָמַר לִיה כְּבָר
 אַתְעֵרוּ בְּהוּ תְבַרְיָא. אָבַל אִי מְלָה חֲדָתָא אִיהוּ תְחוּת
 יָדָא אִימָא לְה.

אָמַר לֹון יוֹדָאֵי הַהוּא אַתְר דְאָנָן דְיִירֵי בֵיה הוּא
 זְעִיר וּבְכַלְהוּ עֲסָקִי בְּאוּרִייתָא. וְאִית עֲלָן
 צוּרְבָא מִרְבָּנָן רַבִּי יַעֲקֹב בֶּר יוֹסֵי מַחֲזֻזָּא שְׂמִיחַ.
 וּבְכַל יוֹמָא וְיוֹמָא אָמַר לָן מְלִין חֲדָתִין בְּאוּרִייתָא.
 וְאָמַר דְהָא בְּחַג זְמָנָא הוּא לְשִׁלְטָאָה. (ישראל שליטין)

בההוא זמנא, ונקיטנא לולב דמתחוי דאנו נציחנא עליהו על כל אנון דאקרון המון
 העם ולשלטאה עליהו) (אזי עבר על נפשנו המים הידונים ברוך יי שלא נתננו טרף
 לשניהם. וכי אית שנים למים, אלא) (ס"א דכל אנון רברבין) **אנון שאר**
עמין. אנון רברבין ממנו על שאר עמין עובדי
עבודת פוכבים ומזלות ומתפרכאן מסטרייהו
דישראל וקרינו לון מים הידונים. כמה דאת אמר,
 (תהלים קכד) **המים הידונים.**

ובגין לשלטאה עליהו אתינא ברזא דשמא
קדישא באנון ארבע מינין שפולולב לרצוני
 ליה לקודשא בריך הוא (עלייהו) ולשלטאה (דף טו ע"א)
 עליהו ברזא דשמא קדישא. ולא תערא עלן מיין
 קדישין לנסכא על גבי מדבחה.

תו אמר לון בראש השנה אתערותא קדמאה
איהו בעלמא. מאי אתערותא קדמאה. דא בי
דינא דלתתא (נ"א דא ראש השנה ממש) דאתער למידן

לשון הקודש

צריכים אותם בחרג? אמר לו, כבר העירו
 בזה החברים, אבל אם דבר חדש הוא
 תחת ירך - אמר אותה.

אמר להם, ודאי אותו מקום שאנו גרים
 בו הוא קטן, וכלם עוסקים בתורה, ויש
 עלינו תלמיד חכם ושמו רבי יצחק בר
 יוסי מחוזא, ובכל יום ויום אומר לנו
 דברי תורה חדשים, ואמר שהרי בחג זמן
 הוא לשלם. וישראל שולטים באותו זמן ולוקחים

בא. אמר רבי יוסי, האיש הזה הוא יהודי
 ונראה. כשהגיע אליהם, שאלו אותו.
 אמר להם, אני שליח מצוה, שהרי אנו
 גרים בכפר ראמין, והגיע זמן החג, ואנו
 צריכים לולב עם המינים שלו עמו, ואני
 הולך לקטף אותם למצוה. הלכו באחד.
 אמר להם אותו יהודי, ארבעת מיני
 הלולב הללו שפכלם באים לרצות בעד
 העולם ונ"א על המים, שמעתם למה אנו